

POPOTOVANJE OD LITJE DO ČATEŽA

RUDI BREGAR

Mineva dve leti, odkar so se mladi v okviru Centra interesnih dejavnosti mladih (CIDM) Litija odločili, da na podlagi Levstikovega Popotovanja od Litije do Čateža uredijo kulturnozgodovinsko Levstikovo pot od Litije do Čateža. Zaradi pomanjkanja časa so leta 1987 na Martinovo organizirali množični pohod kar po poti, ki so jo kot turistično varianto nekaj let prej označili člani litijskega planinskega društva. Udeležilo se ga je prek 400 pohodnikov iz vseh koncev Slovenije.

To jim je dalo polet, da so se že ob zaključku tedanjega pohoda odločili pripraviti in označiti pot, ki jo v svojem potopisu opisuje Fran Levstik. V okviru CIDM so imenovali odbor Projekta Levstikova pot, zavijali rokave in pričeli delati. Lani so organizirali že drugi množični pohod, tokrat po identični poti, udeležilo pa se ga je prek 3000 pohodnikov.

Zanimiva turistična in kulturna pot poteka na območju prehoda med Zasavskim hribovjem in Dolenjskim gričevjem med Litijo in Čatežem pri Trebnjem. Nastala je leta 1857, ko je tod hodil pisatelj in literarni teoretik Fran Levstik. Leto kasneje je izdal opis poti, v čigar okvir je vključil tudi tedanji slovenski literarni program. Pred leti je pot zaživela kot turistična zanimivost.

Pot ni zanimiva le ob množičnih pohodih; mnogi se po njej podajajo tudi med letom, saj je temeljito označena s posebnimi tablam in belimi oznakami LP. Dolga je nekaj nad 20 kilometrov in primerna za vsakogar, ki rad hodi. Pot je zanimiva tudi z vidika spoznavanja naravne in kulturne dediščine, saj je ob njej moč videti stare zidanice, kozolce, stiskalnice, na katerih jeseni ponekod še vedno stiskajo grozdje, stare sušilnice sadja ter seveda prijazno kmečko prebivalstvo.

Za Levstikovo pot skrbi Projekt Levstikova pot, ki deluje v okviru Centra interesnih dejavnosti mladih Litija, generalno pokroviteljstvo nad potjo pa sta prevzeli delovna organizacija Kovina iz Šmartnega pri Litiji in Elma TOZD Proizvodnja elektromateriala iz Čateža. Seveda ne bi šlo brez pomoči drugih delovnih organizacij in zasebnikov, posameznikov in vseh, ki se podajajo po Levstikovi poti.

IZDAJATELJSKA DEJAVNOST

V okviru Projekta Levstikova pot so se odločili tudi za izdajateljsko dejavnost. Tako so že ob lanskem pohodu izdali večje količine posebnih spominskih priponek, raz-

glednic s kraji ob poti, brošur Po kulturnozgodovinski Levstikovi poti z opisom poti, zemljevidom in spremno besedo dr. Matjaža Kmecla, ki jim tudi sicer strokovno pomaga pri urejanju poti. V letošnjem letu so izdali tudi več tisoč dnevnikov poti, v katere lahko pohodniki zbirajo posebne kontrolne žige ob poti.

Dnevniki so različni. Eni so namenjeni udeležbam na množičnih pohodih, drugi posameznikom za hojo med letom. Ob vsakem pohodu je treba zbrati štiri žige. Prvega dobite na startu v Litiji: na množičnem pohodu na startnem mestu ob železniški postaji, med letom pa v Restavraciji Pošta v neposredni bližini železniške

Množični pohod na Martinovo

Letošnji množični pohod po kulturnozgodovinski Levstikovi poti od Litije do Čateža bo prav na Martinovo, v soboto, 11. novembra. Start pohoda bo med 7. in 9. uro pred železniško postajo v Litiji. S cilja bo nazaj v Litijo organiziran avtobusni prevoz, pa tudi na startno mesto v Litijo bodo vozili tako kot lani posebni vlaki.

Letošnje leto so organizirali — prvič doslej — tudi tek po Levstikovi poti. Bil je rekreativnega značaja, čeprav so rezultate tudi merili. Tek je bil na prvi jesenski dan, v soboto, 23. septembra s startom ob 9. uri iz Litije.

postaje. Drugi žig je v posebni skrinjici ob gasilskem domu na Libergi, tretji v Moravčah ob Tonini domačiji (Lado Kotar, Moravče 17), zadnjega pa prejmete na cilju v Čatežu in med letom v gostišču Tončkov dom na Čatežu.

Letos so ob dnevu mladosti izdali in posvetili slovenskemu prizadevanju za kulturno samoohranitev in suverenost tudi ponatis brošure Frana Levstika Popotovanje od Litije do Čateža in ji dodali zemljevid poti. S tem pa so z delom šele na začetku. Idej in načrtov imajo veliko. Tako nameravajo ponovno oživiti nekatere stare ljudske običaje in navade; že letos ob množičnem pohodu želijo pohodnikom predstaviti in pokazati sušenje sadja v stari sušilnici, martinovanje, ličkanje koruze, trenje lanu in morda še kaj. Kaj pripravljajo za letošnji pohod, bo videl vsak, ki se bo pohoda udeležil. Bo pa ob vsakem vremenu.

DUHOVNO OZADJE POPOTOVANJA

Kot piše dr. Matjaž Kmecl v svojem esaju, objavljenem v posebni knjižnici s popolnim Levstikovim besedilom Popotovanja od Litije do Čateža, ki so jo v Litiji izdali letošnjega 25. maja in jo posvetili dnevu mladosti in slovenskemu prizadevanju za kulturno samookhranitev in suverenost, je Fran Levstik menda hodil po poti iz Litije do Čateža 11. novembra 1857, na Martinovo, ko se po stari šegi mošt spremeni v vino.

»Pozoren bralec bo opazil,« piše dr. Kmecl, »da je najznamenitejši del spisa« (to je

Zaščitni znak projekta Levstikova pot izraža znamenje popotništva, raster črk nam lahko daje asociacijo za zvrst besedne umetnosti — potopisa, znak pa seveda izraža tudi relacijo Litija—Čatež

tisti, kjer govori o literaturi in poskuša povedati nasvet, kako in kam naj se slovenski pisatelji obračajo, da bo njihovo delo smiselno in narodno) »umeščen v bližino nekdanjega gradu Turna. Tudi to ni naključje: v graščini je Levstik tik pred zasnovo potopisa odživel dve zanimivi leti življenja — od jeseni 1855 do septembra 1857; bil je za domačega učitelja pri tedanjih lastnikih grofih Pacetih, doživel spotoma burno ljubezen do premožnega moravskega dekleta, leto dni starejše in vsekakor veselejše, bogatejše in stasitejše Zidarjeve Tone (v Moravčah pelje pot pod »njenim« nekdanjim domom), se zapletel v flirt z grajsko guvernantko in še kakšnim dekletom, bržkone tudi že razmišljal, da bi napisal roman, predvsem pa veliko hodil naokrog, se pogovarjal z razgledanim čateškim župnikom Kobetom, ki ga v Popotovanju omenja, s številnimi preprostimi ljudmi ter se tako na eni strani precej odločilno osebnostno oblikoval, na drugi pa pri sebi vedno bolj gradil zamisli, ki jih je potem v Popotovanju strnil v zaokrožen program.

Eden najboljših Levstikovih poznavalcev Anton Slodnjak je bil prepričan,« piše v nadaljevanju dr. Kmecl, »da je na Martinovo 1857 Levstik pravzaprav popotoval iz Litije mimo Čateža naprej v Prečno pri Novem mestu, kjer so od 1855 živeli nje-

Informacije in dnevniki

Vse informacije o Levstikovi poti vam nudi Projekt Levstikova pot, Ponoviška 6, p. p. 32, 61270 Litija, lahko pa pokličete tudi po telefonu (061) 881 269. Na istem naslovu lahko dobite ali naročite vsa gradiva o Levstikovi poti, in sicer priponke, dnevnike, brošure z opisom poti, Levstikovo Popotovanje od Litije do Čateža in še marsikaj. Kdor se podaja na pot tudi med letom, lahko dnevnike, razglednice in brošure kupi v restavraciji Pošta v Litiji ali v gostišču Tončkov dom na Čatežu pri Trebnjem.

govori starši. Če besedilo le malo podrobneje premislimo, lahko naglo ugotovimo, da ga svet do Bojčeve zidanice zanima veliko manj; sicer beleži to in ono, o liberškem pokopališču in Valvasorjevi sobi na Bogenšperku, o grmadah na hribu, toda jezik se mu pošteno razveže šele od enega do drugega roba moravske kotline, od Gobjnika do Čateža, kjer potem povsem potihne. To pa je svet, ki ga je v tistih dveh letih domačega učiteljstva na Turnu dodobra prehodil in spoznal, povrhu pa so ga nanj vezali sentimentalni in strastni, še ne čisto pozabljeni spomini. Konkretnemu pešačenju iz novembra 1857 je torej »podtaknil« poprejšnje vedenje.

Dr. Matjaž Kmecl na koncu tega svojega eseja priporoča, naj se popotnik, ki dan-današnji dan z nogami meri pot od Litije do Čateža, mogoče za hip pospomni tudi teh nekoliko težjih reči, ki predstavljajo duhovno in kulturno ozadje Levstikovega spisa in s tem tudi njegove poti. »Šele z njimi se,« piše, »kot na Martinovo mošt v vino, spremeni običajno pešačenje v tisto reč, ki nas prav tako vabi na pot.«

Ponovno naj opozorimo, da bo imel mnogo več od te poti, kdor bo pred tem prebral znamenito delo Frana Levstika »Popotovanje od Litije do Čateža«, ki ga je mogoče skupaj z natančnim opisom poti kupiti v posebni knjižici pri upraviteljih poti v Litiji.

MATI

Spomin

v večerni luči sonca
v stekleni bučki
na snežno beli
marmornati plošči
šopek
dišečega rožmarina
krasi
spomin
dekliča planin —
ljubljenega otroka.